

ANAYASA MAHKEMESİ BAŞKANI YEKTA GÜNGÖR ÖZDEN'İN AÇIŞ KONUŞMASI

Sayın Cumhurbaşkanı Vekili

Sayın Başbakan,

Sayın Konuklar,

Değerli Meslektaşlarım,

Özellik taşıyan işlevleri nedeniyle Türk yargısında özgün bir yeri bulunan ve kuruluşu hukuk yaşamımızda bir dönüm noktası sayılan Anayasa Mahkemesi'nin 30. yıldönümünü, çağrılıımız dost ülkeler, Almanya Avusturya, Çekoslovakya, Danimarka, Fransa, Hollanda, İsviçre, İtalya, Kanada, Güney Kore, KKTC., Macaristan, Mısır, Pakistan, Polonya, Portekiz'in ve Avrupa İnsan Hakları Komisyonu Başkanvekilinin yüksek yargı organları ilgililerinin onur verdikleri bu törenle, sizlerle birlikte kutlamaktan duyduğumuz mutluluk büyüktür.

Anayasa Mahkemesi, çağdaş hukuk devletinin tüm nitelikleriyle gerçekleşmesinde üzerine düşen sorumluluğun bilincinde olarak yükümlülüklerini özenle yerine getirmektedir. Anayasa'ya uygunluk denetimini, insan haklarını, hukukun evrensel kurallarını gözeterek, Anayasa'yı çağdaş yorumla yeni, güncel ve etkin kılarak sürdürmüş, hukukun üstünlüğü ilkesinin yaşama geçmesinde öncülük yapmıştır. Kendini hukukla sınırlayan, anlayışlı, hoşgörölü ve adaletli yaklaşımı yücelik bilen, disiplini yakınma değil, mutluluk duyuran, yargı denetimini, çoğulcu-katılımcı, kurallar ve kurumlar düzeni olan demokrasiyle özdeşleştiren devlet anlayışını güçlendiren kararlarıyla geleceğimize olumlu katkıda bulunmaktan kıvanç duyarak çalışmaktadır. Avrupa Anayasa Mahkemeleri Konferansı'nın kurucu üyelerinden birisi olarak üzerine düşenleri aksatmadan gerçekleştirdiği gibi, dost

Ülkelerin yüksek yargı organları ve uluslararası hukuk kuruluşlarıyla ilişkilerini düzenli biçimde yürütmektedir. rnek kararlarıyla anayasa yargısı konusunda yetkin ve uzman kuruluş kimliğiyle, Türk hukukunun ve demokrasisinin dayanaklarından biri olarak demokratik işlevini başarmaktadır.

Pozitif hukukun niteliği, giderek değişmektedir. İnsan hakları gibi üst ilkelere dayanarak, kurallaşıp kurumlaşarak yaşama geçtikçe değeri artacaktır. Artık "oğunluk böyle istiyor" gerekçesi de eskimiştir. İnsan haklarından türetilecek kurallar insanlığın gerçek aydınlığını sağlayacak, barış ve mutluluğu sürekli kılacaktır. Bu bağlamda hukuk-adalet çatışmasının doğmasını önlemek öncelik taşımaktadır. Her gün eskiyen ve yetersiz kalan kuralların ilerici yorumlarla yeterli duruma dönüştürülmesi gerekir.

Hukuksal güvence, yargının en anlamlı ve değerli sunuşudur. Yargı denetimi, demokratik devletin gerçek gücü ve dayanağıdır. İnsan hak ve özgürlükleri, yaşama hukukla yansımakta ve en sağlıklı güvenceyi oluşturmaktadır. Hukuk düşünüp hukuk yapan, soluklu ve yaratıcı hukukçularla genişleyecek ufuklar, tüm insanlığın iklimidir. Anayasa Mahkemesi, yorumları, tanımları, öngördüğü gerekler ve koşullarla demokrasi, hukuk devleti, insan hak ve özgürlükleriyle lâiklik ve öbür hukuksal konularda ülkemizin yüzünü ağartan, Cumhuriyetimizin niteliklerini değerlendirip güçlendiren, hukuk çevrelerinde övgüyle karşılanan birçok karar almıştır. Hukuk devleti, her istediğini yapamayan, tüm işlem ve eylemlerinin hukuka uygunluğu koşul sayılan, bağımsız yargı denetimine açık, adaletli bir düzeni koruyup güçlendirerek toplumsal barışı, sağlık ve güvenlik içinde yaşatmayı amaçlayan bir insan ve hukuk kurumudur. İnsan hak ve özgürlüklerinin tüm olanaklarını sağlamanın, varlık nedenimiz olduğunu yineleyip vurgulayan Mahkememiz, çalışmalarını hızlandırmış, karar verme sürecini kısaltmıştır. Öğreti ve uygulamayı izleyerek en güncel sonuçlara ulaşmak istemektedir. İnsan onurunu hukuk yoluyla tanımak istemenin güvencesini simgeleyen Anayasa Mahkemesi, adalete ters düşen kuralların uygulanmasını önleyerek siyasal kimliği olan yasakoyucuyu adalet ve insan hakları gerekleriyle sınırlarken bu yönden yaptığı siyaset dışı hukuksal denetimiyle, egemenliğin, iktidarda bulunanların değil, ulusun olduğu gerçeğini doğrulamaktadır.

Bu işlevini yerine getirirken, hukukun varoluş amacına uygun biçimde, yani adalete ve insan haklarına uygun oluşmasına, yeni norm-

lar getirerek katkıda bulunmaktadır. Böylece kararlarıyla hem hukuku geliştirmekte, hem de hukukçuların ve hukukla ilgili herkesin âhlaksal ve hukuksal eğitimine yardımcı olmaktadır.

Bu bağlamda anayasal demokratik düzenin kimi dayanaklarının önemini bir kez daha vurgulamak yararlı olacaktır.

LAİKLİK:

Sonsuza değin yaşatacağımız Cumhuriyetin anayasal niteliklerinden lâiklik, Türk Devrimi'nin ve Atatürk ilkelerinin en özgün olanıdır. Ümmetten ulus düzeyine geçişte kişilik kazanan birey, toplumun temel ögesidir. Hak ve özgürlükleriyle saygın bir varlık olan insanı en yüce değer bilen ve onurunu üstün tutan anlayış, çağdaş hukuk devletinin özüdür. Özgürlüğün ruhu, anlamı ve amacı insanın yüceliğine dayanır. Hukukun üstünlüğü de bundan kaynaklanmaktadır. Devlet en yüce değeri temsil etse de, temsil ettiği insandan yüce değildir. Devlet, yurttaşlarının her alanda özgürlüğünü sağlamakla yükümlüdür. Din ve vicdan özgürlüğü bunların başında gelir. Türkiye'de bu konuda hiçbir sınır yoktur. Kamu düzenini bozucu eylem biçimine dönüşmedikçe, devletin gözetim ve denetim işlevi de söz konusu değildir. Değişik tanımları yapılan, uygulama biçimi ülke koşullarına göre değişen lâiklik, başta din ve vicdan özgürlüğü olmak üzere tüm hak ve özgürlüklerin güvencesi, bağımsızlık, egemenlik ve eşitliğin kaynağıdır. Devlet yönetiminde ve toplum yaşamında din kurallarının değil, hukuk kurallarının geçerli olması, bilim ve usun öncülüğünde demokratik yapılanmanın gerçekleşmesidir. Eğitim ve öğretimde, ailede, hukukta ikiliğin kaldırılması, devletin dinler karşısında yansızlığıdır. Lâikliğin din karşıtlığı olarak nitelendirilmesi de yanlıştır. Başkalarını asla ilgilendirmeyen özel alanların başında "inanç" gelir. Bu nedenle kimse, başkasının inancına ya da inançsızlığına karışamaz. Asla zor kullanamaz. Yönetimde ya da yargıda Anayasa ve yasalar savsaklanıp dinsel kurallara göre işlem yapılamaz, karar alınamaz. Demokrasi, kendisini dinle değil, us ve bilim gerekleriyle sınırlayan insanî düzen olduğundan, herkesin inancı kendi yüreğinde ve kafasındaki saygın yerinde, iç dünyasını aydınlatacaktır. Demokrasinin ereği, doğmatizmden uzak, baskıdan arınmış, toplum yaşamını us ve bilimle güçlendirerek sürdürmektir. Devletin yüksek öğretim kurumlarında öğrencilerin hangi din, mezhep, tarikat ya da kökenden olduğunu gösteren belirtilerin kullanılması, çekicilik ya da iticilikte baskılara yolaçabileceğinden, çağdaş

eğitim ve öğretim için zorunlu koşul olan dostça ve kardeşçe ortam yıkılabilir. Lâiklik, yönetime bir dinin egemen olup baskı kurmasını önler. Anayasa Mahkemesi'nin bu konudaki kararlarında dayanan Anayasa kuralları, insan hakları ve özgürlükler hakkında herkese ışık tutmaktadır. Yüce Atatürk'ün büyük bir seziş ve erişilmez anlayışla benimseyip uyguladığı lâiklik ilkesini, olmadık bahaneler ve ödümlerle kıyısından köşesinden çekiştirerek yıkmaya uğraşmak, bizi us ve bilim yolundan, insan hakları dayanağından ve çağdaş toplum niteliğinden yoksun kılacak en ağır yanılgıdır. Anayasa Mahkemesi kararlarının herkesi bağladığını gözardı ederek, anlamaz ve önemsemez görünerek, bildiğini okumak davranışı da Anayasa'yı çiğnemektir. Bu tutumun değişik çevrelerde kimilerince karşıtlık ve direniş biçiminde sürdürülmesi, hukuk devletine yönelik saldırının boyutunu, tehlikenin büyüklüğünü anlatır. Unutulmamalıdır ki Anayasa'yı yorumlamakla yetkili tek organ Anayasa Mahkemesi'nin açıklamalarına ve değerlendirmelerine göre Anayasa'ya anlam verilir ve karar değişinceye kadar nasıl yorumlanıyorsa Anayasa öyle anlaşılır, öyle uygulanır. Lâiklik ilkesinin yıkılmasına asla katlanılamaz ve gözyumulamaz. Anayasa değişmedikçe bu konudaki Anayasa Mahkemesi kararı dışına çıkılamaz. İnsanın tam bir özgürlük ve bağımsızlıkla kendi dünyasını kendisinin düzenlemesi, gücü ölçüsünde doğaya egemen olması, adaleti hukukta arayıp bulması, yaptırımları hukukun belirlemesidir. Çağdaşlık ve hukuk sorunu olarak güncel bir konudur. Lâik devlet anlayışı, hukuk dışı kaynaklı adalet ülküsüyle bağdaşmaz. Lâiklik, devletin, yurttaşlarına dinlerine göre yaklaşımını önleyen, eşit davranmasını, özellikle kadın-erkek eşitliğini gerçekleştiren bir çağdaşlık ve uygarlık kurumudur. Değerini bilmemiz gereken bir insanlık ortamıdır.

DEVLET, ÜLKE, ULUS:

Hukuksuz devlet, devletsiz hukuk olamaz. Bu olguyu yaşama geçiren uygar anlayış, varlığımızın dayanağını, toplumsal yaşamın çağdaş yapısını somutlaştırır. Hukuksal tanımıyla ülkeyi ve ulusu kapsayan devletin korunması her yurttaşın başta gelen görevidir. Devleti ortadan kaldırmak, karanlık ve kargaşa yaratarak ulusal yaşamı kesintiye uğratmak, hoşgörüyle karşılanamaz. Bağımsızlıkla, özgürlük ve egemenlik birbirinden ayrılması olanaksız varlık öğeleri olup ancak devletle, ülkeyle ve ulusla anlam ve değer taşırlar. Lozan Barış Antlaşması'yla kesinlik kazanan sınırlarıyla Türkiye bölünmez bir bütündür. Ülkemiz, bin yıldan beri birlikte yaşayan, büyük çoğunluğu dili, dini

aynı, değişik kökenli yurttaşların vatanıdır. Hangi kökenden olursa olsun hiçbir yurttaşımıza öbüründen ayrı işlem yapılmamakta, Demokrasinin olanakları hiç kimseden kaçırılmamaktadır. Her yurttaş, her yol, her kapı açıktır. Kimi dış destekli ülke tümlüğünü ve ulusal birliği bölücü girişimlerin benimsenebilir, haklı hiçbir nedeni yoktur. Kendi yurttaşlarını çocuk, genç-yaşlı, kadın-erkek, sivil-asker gözetmeden öldürenleri durdurmak ve yakalayıp yargıya teslim etmek için hukuksal önlem ve yöntemleri saldırı gibi gösterenlere inanılmamalıdır. Esirgenen bir hak, ulus içinde ayrı uygulamaya bağlı topluluk yoktur ki yaklaşım, anlaşma, yeniden yapılanma söz konusu edilsin. Devletin tekliğini tartışmak ve devleti paylaşmak düşünülemez. Devlet, yurttaşlarıdır. Her yurttaşın, her zaman karşılaşılabileceği kimi olumsuz-aykırı işlemlere, kimi yoksunluklara, doğanın ve ekonominin koşullarına, çelişiklere katşın Türkiye, demokratik düzeni benimsemiş özgürlükler ülkesidir. Eğer bu durumlar başka ülkelerde de olmasa idi oralarda da yargı organları, yüksek mahkemeler, anayasal denetim kurumları bulunmazdı. Yakınma ve dava konusu olaylar her yerde olabilir. Bir haksızlık varsa giderilmesini istemeden, hak arama yollarını izlemeden, saldırı ve savaşla devleti yıkmak, yapay azınlık savıyla ulusu bölmek bağışlanamaz. Silâhlı başkaldırı ya da ayaklanmayı gerektirecek hiçbir durum söz konusu değildir. Ülkede müslüman azınlık yoktur, zorla da azınlık yaratılamaz. Bu konuda devlete yönelik tüm suçlamalar gerçek dışıdır. Yurttaşlar sınıflara ayrılarak, yapay azınlıklar yaratılarak kimi haklardan yoksun kılınamaz, koşullara bağlanamaz. Hakları kullanmada, özgürlüklerden yararlanmada sınır getirilen yerde eşitlik olamaz.

Anayasa Mahkemesi'nin 16.7.1991 gününde oybirliğiyle aldığı, siyasal parti kapatmaya ilişkin Esas 1990 / 1, Karar 1991 / 1 sayılı kararından şu bölümü bir kez daha bilgilerinize sunuyorum:

“Kimi siyasal nedenlerle dış etkenlerden kaynaklanan, kimi varsayım, yorum ve bahanelere dayanan, insan hakları ve özgürlük savlarıyla yoğunlaştırılan sakıncalı amaçlara geçerlik tanınamaz. Devlet “TEK”dir, ülke “TÜM”dür, ulus “BİR”dir. Ulusal birlik, devleti kuran, ulusu oluşturan toplulukların ya da bireylerin etnik kökeni ne olursa olsun, yurttaşlık kurumu içinde ayrımsız birliktelikleriyle gerçekleşir. Anayasa’da ve yasalarda yurttaşlar arasında ayrımı öngören hiçbir kural bulunmadığı gibi, kimsenin soy kökeninin yadsınması ya da kabul edilebilecek yeni bir savı da yoktur. Lozan Barış Antlaşması’yla 18 Ekim 1925 günlü “Türkiye ve Bulgaristan Arasındaki

Dostluk Antlaşması'nda sayılanlar dışında Türkiye'de "azınlık" ya da "ulusal azınlık" bulunmamaktadır. Diğer kökenli yurttaşlar gibi Kürt kökenli yurttaşların da kimliklerini belirtmeleri yasaklanmamış, azınlık ve ayrı ulus olmadıkları, Türk Ulusu dışında düşünölmeyecekleri devlet bütönlüğü içinde anlatılmıştır. 21 Kasım 1990 günlö Paris Şartı'nın bağlayıcılığı ve bu Şart'ta Kürt kökenli yurttaşların azınlık sayılmasını gerektiren bir kural yoktur. Ulusal ve tekil devlet, etnik ayrılıklarla tartışılmaz. Herkesin, her zaman karşılaşılabileceğı ve giderilerek hukuk devletinde karşılığı istenebilecek aykırılık, çelişki, haksızlık ve yanlışlıklar insan hakları alanında sömürü nedeni yapılarak, gerçekler saptırılıp çarpıtılarak, üstü kapalı biçimde, ayrı ulus yoluyla ayrı devlet amaçlanamaz. Tartışılmaz kavramlar ve değerlerle, ödün verilmesi olanaksız ilke ve niteliklerin kaynağı Türkiye Cumhuriyeti'dir. Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğı yeni bir Avrupa için Paris Yasası, ırkçılığı, etnik düşmanlığı ve terörizmi kınamış ve "Güvenlik" ve "Ek-1" bölümlerinde de açık olarak öлке bütönlüğü ve demokratik düzeni yıkmayı amaçlıyan hareketlere girişen kişi, grup ve örgötlere karşı koruma ve kollama sorumluluğunu milletlerarası bir çağrı olarak kabul etmiştir." Anayasa Mahkemesi'nin etnik kimliklerin yadsınamayacağı, ancak ulus birliğinin bölünemeyeceğine ilişkin bu kararı ön yargı koşullanma, özel amaç ya da anlamadan eleştirilere tarih ve ulus kavramı en iyi yanıttır. Anayasa Mahkemesi program ya da protokollara göre değil, Anayasa kurallarına göre karar verir.

Yurttaşlar arasında hiçbir ayrıma yer vermeyen anayasal düzeni güçlendirmek, çağdaş yorumlarla hukukun üstönlüğünü özenle ve duyarlılıkla gerçekleştirip siyasal iktidarları Anayasa ve evrensel hukuk kuralları sınırında tutmak, hakları ve özgürlükleri korumak, mutluluk ve barışla uygarlığın ürünlerinden yararlandırmayı sağlamak görevimizi hiçbir durumda ve koşulda savsaklayamayız. Türkiye Cumhuriyeti devletinde birden fazla ulus yoktur. Değişik kökenli bireylerin hepsi Türk yurttaşıdır. Tarihsel bir gerçek olan "Türk Ulusu" olgusu yerine ırkçılığa dayanan ayrılıklar ve "Türk vatandaşlığı" niteliğini değiştiren savlara geçerlik tanınamaz. Birlikte yaşanan, savaşarak birlikte korunan ölkenin her yeri her yurttaşındır. Tarihsel ve bilimsel hiçbir temeli olmayan, değişik kökenlerin özelliğıyle dokunmuş kültür birliğini de yadsıyan görüşlere, birbiriyle birçok yönden ve hiçbir zorlama, eritme, ezme olmadan kendiliğınden tek beden gibi kaynaşmış insanları ayırma çabalarına destek verilemez. İnsan haklarına sığına-

rak insanlara saldırılamaz ve insanlık suçları işlenemez. Terör, halka eziyet ve zulümdür. Yıldırımadan öldürmeye, şiddetten nefrete, aldatmadan saptırmaya, beyaz zehire değin kullandığı en soysuz araçlarla en ağır insanlık suçudur. Değerler düşmanıdır. Ortamı, bunalım, kargaşa, yangın ve yıkımdır. Bunların demokrasiyle hiçbir ilgisi yoktur. Yanlış anlaşılabilir söz, yazı ve eylemden kaçınmak gereğine önemle değiniyorum. Bu konuda kimsenin ayrıcalığı yoktur. Terörü geçerli bir araç ya da yöntem saymak, terör örgütlerini hükûmetlerle bir tutmak olanaksızdır. Tüm hukuk dışı olayları, öldürmeleri kınıyorum. Teröristlerden yana çıkarak ya da başka biçimde, teröre özendirici davranışlardan, konuşma ve yazılardan kaçınmak gerekir. Bu konuda aileleri, gençleri ve tüm ilgilileri özen göstermeye çağırıyorum.

Yineliyorum:

Türkiye’de yurttaşlar arasında hiçbir ayırım yoktur. Her yurttaş, her göreve gelebilir. Memur, subay, yargıç, milletvekili, cumhurbaşkanı da olabilir. Etnik kökeni ne olursa olsun devletin bireylere ve bireylerin birbirine karşı tutumu insanlık gereklerine dayanır. Her yer hepimizindir. Kimi dış örnekler gibi bölünmeyi gerektiren sınır-toprak, nüfus, dil, din ayrılıkları, bölge özgürlüğü yoktur. Kimsenin devleti yıkılmamış, toprağı elinden alınmamış, bayrağı indirilmemiştir. Bin yıldır oturan, birlikte yaşanan bu ülkede kimse asimile edilmemiş, horlanmamış, dışlanmamıştır. Bireyleri arasında yasal ve özel hiçbir ayırım güdülmediği tarihsel örnekleriyle kanıtlanmış, toplumsal birlikteliği Türk Ulusu adıyla güçlenmiş Türkiye Cumhuriyeti’nin içtenliği, azınlıklara uygar yaklaşımıyla doğrulanmaktadır. Ülkenin kimi yerlerinde, özellikle İstanbul’daki azınlıkların durumu bunu açıklamaktadır. Demokratik haklar herkes içindir. Kimseden etnik özelliği nedeniyle esirgenen bir hak ve özgürlük yoktur. Kimi aykırılık ve çelişkiler her yerde, her zaman olabilir. Bunlar giderek düzeltilirken bu amaçla silâha sarılmak savunulamaz. Yurttaşlarını öldürerek hak aramak, insan haklarının neresine sığar ve nasıl bu yolla demokratik haklar sağlanır? Demokratik haklar, demokratik yöntemlerle aranır ve elde edilir. Mâsum insanlara soykırımı niteliğinde saldırıyı önlemek görevini yerine getirenleri öldürmek, devlet araçlarını yoketmek, devletin bayrağını indirip binalarını yıkmak, her tür ateşli silâhı kullanmak suçlarını işleyenleri yakalayıp cezalandırmak, devlet olmanın gereğidir. Saldırının içten ya da dıştan gelmesi hukuk karşısında hiçbirşey değiştirmez. Adı konulmamış savaş, iç ve dış destekli oldukça, demokratik özgürlüklerin sınırı aşıp haklar kötüye kullanıldıkça, önlem

alınması zorunludur. Devlet halkına ateş açmaz ve saldırmaz. Silâhli ayaklanmayla devlete karşı savaş yolu seçilirse bastırmak, karşılık vermek devletin en doğal hakkı, hattâ ilk görevidir. Devleti yalanlarla suçlayıp sahiplerini pişman edip utandıracak dış desteklerle ayrı devlet amacı gerçekleştirilemez. Başka ülkelerde bu tür olaylarda neler yapıldığını biliyoruz. Kendini korumayan devlet, devlet değildir. Ayrı konumlarda yurttaşlar yok ki “kardeşliğin sağlanması” istensin. Herkes zaten kardeş, arkadaş, hemşehri ve yurttaşdır. Ulusu silâhla ayırma çabasını haklı bulmanın mantıkla da ilgisi yoktur. Terör örgütüyle devleti bir tutmanın anlamsızlığı açıktır. Silâh ticaretinin bilinen boyutları, kaynak ve depoları, kullanma amaç ve biçimleri bu konuda içtenlikli davranmayı gerektirir. Terör değil demokrasi destekleniyorsa, çıkar değil insanlık gözetilmelidir. Dostluk, komşuluk, birliktelik gibi değerli ilişkiler kısa vâdeli çıkarlara, bu yolda da teröre fedâ edilemez. Açlığa, yoksulluklara, hastalıklara, haksızlıklara, her türlü sömürüye, iç ve dış baskılara, teröre ve savaşa karşı birleşip hukuku üstün tutamazsak insanlığa borcumuzu ödeyemez, insan olmanın onurunu taşıyamayız. Terör örgütlerinin yaptığı kırımlara, neden olduğu zararlara karşı çıkmadan, terörle savaşanlara güçlük çıkarmak ağır bir çelişkidir. Terörle demokrasi, demokrasiyle terör bağdaşamaz. Demokrasinin onurunu korumak insanlığın onurudur.

Kimi aydınların, kimi yazarların, kimi baskı grubu yöneticisinin susarak ya da kendilerine özgü ama hukuksallıktan uzak demokrasi ve insan hakları değerlendirmeleriyle varlığımıza yönelik eylemleri kışkırtma ve sakıncalı girişimlere özendirme nitelikli tutumları düşündürücüdür. Anayasa’nın bireyden sonra koruduğu değerlerin başında devlet gelir. Ulusal ve uluslararası hukuk kurallarının karşı olduğu ve her zaman karşı olacağı bölücülük ve terörü kınayıp Anayasa’nın ilk üç maddesinin kaldırılmasını isteyen, yurttaşlarını korumak görevini yerine getiren devleti art niyetle suçlayan kuruluş ve kişiler iyi düşünülmelidir. Devlet haksızlık yaptığında ona karşı da yargı yolu açıktır. Demokrasi, siyasal oyunlara, emperyalist tutkulara kıydırılmaz. İnsan boyutunu gözardı eden, yadsıyan hiçbir eylem ve oluşum geçerli ve değerli sayılamaz. Devletin yıkılmasıyla şeriat devleti ya da totaliter bir devlet kurma olanağı bulacakları hayaline kapılanlar uyarılmalıdır. Türkiye Cumhuriyeti giderek yükselen bir hukuk devleti ve dünya uluslar ailesinin onurlu bir üyesi olarak sonsuza değin yaşayacaktır.

DIŞ İLİŞKİLER VE DOSTLUKLAR:

Hiçbir devletin içişlerine karışmayan, hiçbir ülkenin toprağında gözü olmayan, Atatürk'ün "Yurtta barış, dünyada barış" özdeyişini ilke bilip içtenlikle izleyen Türkiye Cumhuriyeti, dostlarının ve komşularının da aynı anlayış ve tutumu göstereceklerine inanmak istemektedir. Avrupa Topluluğu'nun gelişme yöntemini saptamak üzere Haziran ayında Lizbon'da yapılacak toplantıda, yöneltici ve özel amaçlı propagandaların etkisinde kalınmayacağını, köktendinci akımlarla nükleer silâhların yayılma olasılıklarına karşı barışın güçlü kalesi olan Türkiye'nin lâyük olduğu tam üyelik yolunda ikinci öncelikli ülke işlemi göreceğini umuyoruz. Türkiye, Avrupa'nın bir parçasıdır. Kaldığı ortak değerlerle insanlık ve dünya birer bütündür.

Savaş, hastalık, açlık, işkence, baskı terör ve insan hakları ile demokrasiye aykırı uygulamalar, tüm teknolojik gelişmelere ve iletişim ağının dünyayı giderek küçültmesine karşın, insanlığın karşısındaki başlıca ulusal ve uluslararası tehlikelerdir. Yapay sorunlar, us ve bilim dışı savlarla dostluğa ve komşuluğa aykırı girişimler, insanlığa zarar verici davranışlardır. Uluslararası ilişkilere gösterilecek özen, öncelikle kendi uluslarımızın geleceği yönünden yararlıdır. Daha güçlü görünmek amacıyla, iç politika nedeniyle dış politika gösterilerine girmek, aşırı milliyetçilik akımlarını ya da kendi çıkarı için başka ülkelerdeki karışıklıkları destekleyip kışkırtmak sorunların artmasından, ateşin genişlemesinden başka sonuç getirmez. Çevresi karanlık ülke de aydınlık olamaz, karanlık olanın çevresi de... Hukukun birleştirici niteliği hukukçuların sorumluluğunu gündeme getirmektedir. Yalnız kendimiz, ülkemiz için değil, her ülke ve insanlık için de yükümlülüklerimiz vardır. Bunları konuşup tartışmak politika yapmak değil, insanlığa hizmet etmektir. Hukukun başlıca görevi de budur. Hukuktaki birlikteliğin Dünyanın her yerinde açlık, savaş, hastalık, baskı ve korkuya karşı insanlar için umut olarak yansıtılmasına çalışmak zorundayız. Kavramlarda birlik sağlamak bu doğrultuda en önemli aşamadır.

Dinsel, etnik ya da başka bir nedene bağlanan ayrımı çağdaş yaşam, uygar dünya için sakıncalı buluyor, dostluk ve barışı güven ve erdem kaynağı biliyoruz. Dünyanın neresinde olursa olsun insana yönelik saldırı ve haksızlıkları tüm insanlığa karşı işlenmiş suç sayıyoruz. Bu bağlamda, soykırım nitelik ve düzeyindeki durumlar için, ilk kez yurtdışındaki kuruluşlara çağrıda bulunarak yalnızca kınama biçiminde açıklanmasını beklediğimiz, ulusal yargı organlarının görev ala-

nına girmeyen ve yansızlıklarını etkilemeyen ilginin esirgenmesi, insan hakları konusundaki dayanışma yönünde düş kırıklığı yaratmıştır. Siyasal oluşumların dışındaki uluslararası insanlık sorunlarında ortak duyarlık, hukukun erdemidir. İlettiğimiz sorunlara ilgi gösteren dost ülkelerin kuruluşlarına içten teşekkür ederiz. Anlaşmazlıkların silâhla, savaşıla değil, barışla çözümlenmesini, birbirinin toprak bütünlüğüne saygı göstererek dostlukların güçlendirilmesini, demokrasinin erdemi- ni herkesin tatmasını, baskı ve haksızlıklara karşı çıkmakta birleşerek insan hakları utkusunu kanıtlamanın ortak onurumuz ve yaşam bor- cumuz sayılmasını, tüm insanların sağlık ve mutlulukla en özgür bi- çimde yaşamasını diliyorum.

Türkiye'nin kimsenin toprağında gözü yoktur. Kendi toprağını da kimseye vermez. Türkiye yayılmacı değildir. İrkçılık ya da dincilik gütmaz. Hukuk kaynağında, anlam ve amacında ayrılık olamaz. Dost- luğun etkin aracı olan hukuku, bir insanlık öğretisi saymakta birleşe- lim. Biraraya gelmemiz için insan olmamız, aynı yönde çalışmamız için de hukukçu olmamız yeter. Renk, dil, din, soy ya da başka özel- likler ayrılık nedeni olamaz. Bölgesel ya da ekonomik sorunlarla ayrıl- mayalım. Onları giderip dostça yaşamaya çalışalım. İnsanlık ölçüsü, hepimizin, her ülkede, her zaman ve her koşulda gözüteceğimiz, asla ayırım yapamayacağımız ve ödün veremeyeceğimiz evrensel bir ilkedir. Hukuk, yaşama bakış biçimi, insanlığın barış ve mutluluk yöntemi, uygarlık ölçüsüdür. Bu özü, evrensel bilinç durumuna ve düzeyine getirerek güçlendirmeli, hukuku her ulusu ve herkesi birleştiren etkin- liğe kavuşturmalıyız. Giderek artan ilişkilerimiz, kuruluşlarımızın da- yanışması, karar ve ilkelerimizi birbirimize ileterek ayrılıp birleştiği- miz yönleri saptamak, bilgi ve deneyimlerimizi karşılıklı yarara sunmak hukuksal ayrılıkları azaltacaktır.

Ülke ve ulus ayrımı gözetmeden, insanlığın önündeki sorunları hepimizin sorunu bilerek çözelim. Güvenlik, barış ve mutluluğu bir- liktelikle gerçekleştirip sonsuz kılabiliriz. Yönetimler değişir, ulusla- rın dostluğu ilkedir. İnsanlık, dostluk ve meslektaşlık ilişkilerine bü- yük önem veriyoruz. Bu bağlar, geleceğe uzanan birer köprüdür.

KİMİ ANAYASAL DURUMLAR:

İnsan hakları evrensel bir ülküdür. Her durum ve koşulda, her zaman yaşanıp savunulmalı, hiçbir nedenle sınırlanmamalı ve özüne dokunulmamalıdır. İnsan haklarının çiğnenmesi bağışlanmaz bir suç

kabul edilmedikçe bu konudaki yakınmaların arkası kesilmez. Hukukçuların, özellikle anayasa yargıçlarının bu konuda sorumlulukları büyüktür. Mahkememiz, insan haklarına dayanan, yollamalar yapan kararlar vermektedir. Yargıçların da uluslararası sözleşmelere daha çok özen göstermesi gerekir.

Önceki yıllarda izlenip saptanan Anayasa'ya aykırı düzenlemeler, işlemler, tutum ve davranışlarla bunların sakıncalarını belirtip eleştirmeyi yararlı bulmuyorum. Yinelenmeyecekleri umudu ve dileğiyle, özen gösterilmesinin hukuk devleti niteliği yönünden yararlı olacağına yürekten inandığım, kimi hususları vurgulamakla yetineceğim:

* İptal edilen kuralların bir tür karşı çıkma ve direnme biçiminde aynı içerik ve nitelikte yeniden yürürlüğe konulmasından,

* İptal kararı gerekçesinin yayımlanmamasına dayanarak çok zorunlu olmadıkça Anayasa'ya aykırılığı saptanan kuralları uygulamaktan, bu arada özellikle iptal edilmiş yetki yasalarına dayanarak KHK'ler çıkarmaktan,

* Zorunlu, ivedili ve önemli durumlar dışında KHK'ye başvurmaktan, yasama yetkisinin devri niteliğindeki düzenlemelerden,

* “Dâva açılmaz, açılıp iptal edilirse de karar yayımlanıncaya kadar uygular, yararlanırsınız” anlayışıyla aykırılığı belli kuralları yürürlüğe koymaktan, aykırılığı belirgin kuralların iptalini istemek üzere yargı yoluna başvurmayı kınamaktan,

* Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına aykırı, anayasa suçu oluşturacak eylem ve işlemlerden kaçınılmalıdır.

Kararlar, gerekçeleri ve sonuçlarıyla bir bütün olup tersine görüşlerin uygun bir yanı yoktur.

* Anayasa'nın yasalarla düzenlenmesini öngördüğü hususların, KHK'lerle düzenleme yasağı dışında kalsalar bile, yasalarla düzenlenmesi yeğlenirse daha hukuksal davranılmış olur.

* 1982 Anayasası döneminde, Anayasa'nın 153. maddesi uyarınca kararların yürürlüğe girmesinin ertelendiği durumların hemen hepsinde, hukuksal boşluğu doldurması için yasakoyucuya verilen sürede yeni düzenleme yapılmadığı, 28 yılı aşan gecikmeler olduğu gözetilerek konuya eğilmek gerekir.

* Anlamı, tanımı, içeriği yenilenen ulusal egemenliğin bağımsız-koşulsuz Ulus'un olduğu, yasama organının egemenlik kapsamındaki

yasama yetkisini, bağımsız mahkemelerin de yargılama yetkisini Ulus adına kullandıkları, geçerlik yönünden aralarında bir ayrılık bulunmadığı, “seçilmiş-atanmış” ayrımının erkler ayrılığı ilkesine, demokrasiye aykırı düştüğü unutulmamalıdır. Yasama organını her seçimde belirleyen ulusal istenç, yargı organının kuruluşunda ve temelinde, baştan sona geçerli biçimde vardır. Anayasa’nın yaptırım içermemesi nedeniyle ona aykırı davranmanın sakıncalı olmayacağı anlayışının hukuk içinde yeri yoktur. Anayasa kuralları ona saygılı olanları yücelten, onursal yaptırımı anlamında gömülü üstün belirlemelerdir.

* Yalnız Anayasa’ya uygun yasa değil, evrensel ölçütlere, hukukun üstün kurallarına ve uluslararası sözleşmelere uygun Anayasa gerekir.

* Siyasal sistemimizin sosyal içeriği gözardı edilerek devletin bu alandaki çağdaş işlevi savsaklanamaz. Demokratik, lâik ve sosyal hukuk devleti ilkesini kimse çiğnememelidir. Hiç kimse hukukun ve Anayasa’nın üstünde ve dışında değildir. Herkesten andına bağlılık beklemek, ulusun hakkıdır. Demokrasiyi özümsemek, içimize sindirmek zorundayız. Seçimlerin ulusal istencin en demokratik biçimde belirlenme, yansıma ve somutlaşma yöntemi olduğu, çoğunluğun baskı aracı olmadığı unutulmamalıdır.

* Anayasa Mahkemesi’ne, Anayasa’yı denetleme yetkisi verilmemiştir. Kimi kuralları yetersiz, yararsız ve yanlış bulunsa da, değişinceye değin, yürürlükteki kuralların en üst düzeyindeki Anayasa’ya uymak zorunluluğu kesindir. Bunu tartışmak doğru değildir.

* Anayasa Mahkemesi, işlevleri siyasal nitelikli olmakla birlikte her tür siyasal eğilim ve etkiye kapalı, bağımsız bir yargı organıdır. Kararlarını günlük kesitlere, kimi geçici olaylara ve siyasal oluşumlara göre değil, Anayasa’ya göre vermekte, ilkeleri korumaktadır. Yeterli bilgiyi edinmeden, kişisel ya da başka nedenlerle eleştiriye kalkışmak, dedikodu, söylenti, yakıştıma, varsayım, siyasal ve dinsel amaçlarla yıpratmak kötülüktür. İlgililerin, özellikle devlet katlarında bulunanların bu tür sakıncalı tutumlardan kaçınmaları, kötü örnek durumuna düşmemeleri gerekir. Kimi üzücü olayları, gerçekleri saptırıp, tutarsızlık ve çelişkileri gözden kaçırmak için, red kararı verilmişken, iptal kararı verilmiş gibi kusuru Anayasa Mahkemesi’ne yüklemek, ulusun güvencesi olan yüce mahkemeyi yıpratmak asla doğru değildir. Yargıya saygı, onur ve erdemdir. Ne denilirse denilsin, adaleti, onu esirgeyenler ve ona karşı olanlar için savunmaktan ayrılmayacağız. Anayasa

Mahkemesi kimseyle uğraşmaz ve kimseyi uğraştırmaz. Aykırılığı önler, uygunluğu önerir ve hukuksallığa öncülük eder.

Bir öğreti sayılacak hukuku, disiplin olarak tanımak istemeyenler, çıkarlarına engel bulanlar ya da siyasal amaçlarına elverişli araç bildikleri sürece hukuka yandaş görünenler insan hakları bilincinden yoksundurlar. Demokrasi, kişisel egemenliklere, baskı yönetimlerine geçit vermez. Bu olgu hukukla sağlanır. Kişisel ve toplumsal duyarlılığı yitirmedikçe, demokrasinin çağdaş aşaması olan hukuk devleti varlığını sürdürür. Hak ve özgürlükler gibi tüm kurum ve kuruluşlar, onlara lâîyk olanlar, onları benimseyip savunanlar için vardır ve değer taşır. Hukuksuz kalmayı onursuz kalmakla bir tutmadıkça hukuktan yararlanamayız. Güçlü olunca hukuku unutanla, güçsüz olunca hukuku hatırlayan arasında hiçbir fark yoktur. Muhtaç olmadığı zaman da saygı duyanların katkısı hukuku yüceltecektir.

Demokrasilerde yasama ve yürütmenin yargı çalışmalarına destek sağlamaları, öncelikle engelleri kaldırıp kararların yerine getirilmesine ağırlık vermeleri kendi geçerlikleri yönünden önemli bir göstergedir.

YENİ ANAYASA HAZIRLIKLARI:

“Ayrıntılı-ayrıntısız Anayasa”, “Dar-geniş Anayasa” ya da yalnızca “Temel hakları içeren Anayasa” önerileri, gerçekleşme evresinde yanıtını bulacak, toplumun özlemi gözetilerek doyurucu değerlendirmeler sonunda umuyorum ki siyasal birliği ve düzeni güçlendiren toplumsal barışın kaynağı olan en çağdaş Anayasa edinilecektir. Anayasa Mahkemesi, öbür kuruluşlara saygılı tutumunu sürdürerek kendi alanıyla ilgili önerilerini zamanında bilgiye sunacaktır. Şimdiden değineceğim ana konular şunlardır:

* Anayasa’nın “Yargı” bölümündeki değişikliklerle yargı erki güçlendirilmeli, hak arama özgürlüğünün kutsallığına ve yargının onuruna yaraşır çağdaş düzenlemelerle daha kapsamlı, daha etkin denetim sağlanmalıdır. Yargı denetimi demokrasiyi artırır ve aydınlatır. Tartışmaları, yakınmaları sona erdiren, belirlediği sonuçlar, gösterdiği yol ve yöntemlerle rejimi sağlıklı kılan, aykırılık ve çelişkileri gideren, kötülük, yolsuzluk ve haksızlıkları önleyen yargının tartışılmaz değerine uygun biçimde yapılanma ve düzenlenme zorunluluğu açıktır.

Çağdaş bir hukuk devletinde “erkler ayrılığı” ilkesinin temel koşulu, yargı erkinin bağımsızlığı kadar yasaların Anayasa’ya uygunluğu-

nun denetlenmesidir. Anayasa Mahkemesi'ni yasama organının üstünde, karşısında ya da altında göstermek yanlışır. Yasama organının tamamlayıcısı durumundadır. Yasakoyucu yerine geçmeye asla özenmemekte, bu anlama gelecek görünümlerden kaçınmakta, iptalde doğan boşluklar için yasama organına süre vermektedir. Hukuk devletinin simgesi olan Anayasa Mahkemesi, yasama organının, dolayısıyla siyasal iktidarların geçerliğinin göstergesidir. Artık, "Anayasa'yı ihlâl"den kaynaklanan "İhtilâl" ve "Anayasa bunalımı-siyasal buhran" savları geçmemekte, hukuksal bir sorun olarak "Anayasa'ya aykırılık" durumu tartışılmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu yenilenerek üyeler üye veren kurumlarca doğrudan seçilmeli, TBMM'ne de kontenjan ayrılarak yeni bir dağıtım yapılmalıdır. Kararlar verildikleri gün yürürlüğe girmelidir. Böylece, 153. maddenin yazılışındaki çelişkinin neden olduğu sonuç bildirme de gereksiz kalır. Anayasa değişiklikleriyle yasaların biçim yönünden incelenmesindeki sınırlar kaldırılmalı, dava açma yetkisi tanınan kuruluşlar artırılmalıdır. Yasaların, uluslararası sözleşmelere uygunluğu da denetlenmelidir. "Şikâyet" yolu kimi koşullarda benimsenmelidir.

Tüm adaletsizlikleri gidererek kamu düzenini güçlendiren yargının, "güvencelerin güvencesi," olduğu bir evrensel gerçektir. Anayasa'nın "Genel İlkeler", "Temel haklar ve ödevler"le, "Yasama" ve "Yürütme" bölümlerinde de çağa uygun değişiklikler aynı doğrultuda gerçekleştirilmelidir. Yasakoyucunun önyargılardan, parti eğilimlerinden ve oy için ödünlerden uzak durarak en doyurucu ve kıvanç verici Anayasa'yı kazandıracağına inanıyoruz. Ulusal uzlaşma belgesi olan Anayasa, devlet gücünü uygar sınırlamanın, hak ve özgürlükleri güvenceye bağlamanın hukuksal yapısıdır. Siyasal partilerin denetimi serbest kuruluş ilkesine uygun, genel ilkeler yönünden olmalı, akçalı denetim daraltılıp azaltılarak Anayasa Mahkemesi'nin yalnızca yaptırım belirleyeceği bir düzen getirilmelidir.

Anayasa Mahkemesi'nin siyasî partilere yapılan Hazine yardımlarının çok altındaki bütçesi, kendi hazırladığı biçimde, doğrudan yasama organına sunulmalıdır. Bağımsızlıkla bağdaşmayan, olurla kulanma durumu, kaldırılmalıdır.

Yargı bağımsızlığını, yargıç güvencesini gölgeleyen oluşumlardan dönülmeli, hak arama özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalı, adalet kolluğu, genel kolluk güçleriyle birleşen ve ayrılan yanları gerçekçi biçimde belirlenip yargı organına bağlı olarak kurulmalıdır.

Tüm yargıç, savcı ve adalet görevlileriyle yüksek yargı organları üyelerinin özlük hakları ve aylıkları işlevlerine göre düzenlenerek adaletsizlikler giderilmeli, yüksek yargı organlarında Başkan-üye aylıklarında eşitlik sağlanmalıdır. Temelde Yüksek Mahkemelerin tüm konuları, kendi kuruluş yasalarında düzenlenmelidir.

Halkımız hızlı, doyurucu ve az giderli adalet istemektedir. Yargı kuruluşlarının yapıları, işlevleri, çalışma yöntemleri kuruluş ve yöntem yasalarıyla birlikte ivedi biçimde ele alınmalıdır. Yakınma ve söylenmeleri haksız çıkaran özenin yargının her katında gösterilmesi hepimizi gönendirir.

Ceza ve tutukevleri ile salıverilme sonrası yaşam, insana yakışır biçimde Devletçe yüklenilmeli, yasalardaki antidemokratik kurallar mutlaka ayıklanmalıdır. Kuruluş Yasamız, Siyasal Partiler Yasası, Seçim Yasası öncelikle değiştirilmelidir.

Toplunun tüm kesimleri dinlenip öneriler değerlendirilirse sonuç daha iyi olur. Katılım, benimsenmeyi artırır. Memurlara sendika kurma hakkı açıklıkla verilmeli, gerekli yasa çıkarılmalıdır.

Demokratikleşme sürecinin olumlu, verimli biçimde sonuçlanacağı umudu demokrasiye inancı pekiştirecektir. Ulusumuza yaraşır, övünç duyuran, kalıcı bir Anayasa'ya kavuşmak amacıyla birleşiliyorsa, gerekli birikimin varlığı gözetilerek kapsamlı ve etkin çalışmalar hızlandırılmalıdır. Ulusal egemenlik kavramındaki değişikliğe, çağdaş yapısına ve ulusalüstü hukuk kurallarıyla yargı kurumlarının benimsenmesine göre gerekli değişiklikler gerçekleştirilmelidir. Katıldığımız uluslararası organlardaki eşit konumumuz, sakınca varsa, her ülke için söz konusu olabileceğini göstermektedir. Uluslararası kuruluşların yetkisini kabûl etmek egemenlikle çatışmaz.

YÜCE DİVAN:

Son zamanlarda, ulusun en sağlıklı güvence kurumlarından yargı organları arasında inan ve güven sarsıcı, dayanışmaya aykırı gereksiz önerilerle başlatılmak istenen tartışmaya uzak duruyoruz. Bakanların görev nedeniyle işleyecekleri suçların karma yapısı, Anayasa Mahkemesi'nin bu tür değişik görünümlü suçların niteliklerine uygun sivil-asker adli ve idari yargıyla Sayıştay'dan, üniversiteden, yönetimden ve avukatlıktan gelen üyelerle çalışması, siyasal partilerin akçalı denetimleriyle ihtar ve kapatılma istemlerine bakması ve 30 yılda 6

kez Yüce Divan sıfatıyla çalışarak zengin bir deneyim edinmesi 1876 Kanunî Esasî'ye, 1924 Anayasası'ndaki Divan Âli'ye Danıştay'dan da üye alınması, 1961 Anayasası görüşmelerinde uzun tartışmalarla getirilen düzenlemenin genelde doğrulanması, Yüce Divan istemini yineleyen yüksek Mahkemenin işyükü ağırlığı, ara mahkemelerin kurulması gereksinimi ve önceki yaklaşımı gözardı edilerek ve öbür yüksek mahkemeler bir yana itilerek, Anayasa'nın belirlenmesiyle "En doğal yargıç" ilkesi durumundaki olguyu yadsıyan önerinin amacına ve niteliğinin ayrıntılarına bugün, burada değinmeyi uygun bulmuyorum. Yararsız, gereksiz, uyum bozucu, Danışma Meclisi'nin benimsenmeyen önerisine dayanan bir heves ve geriye dönüş anlamındaki istek, zamanında yeterince değerlendirilecektir. Sorunları çözümleyecek kuruluşların sorun yaratmalarını uygun karşılamak olanaksızdır.

BAROLAR:

Yargının, sav, savunma, karar üçlüsünden oluştuğu gözetilerek işlevlerine uygun konumlar, olanaklar ve ilişkilerde çağdaş düzey sağlanmalı, avukatlığı ve Baroları küçük görüp dışlayan yanlışlığa düşülmemelidir. Yaşam hakkı kadar kutsal ve hukuk devletinin gerçeklik ve geçerliğinin başlıca ölçütü olan hak arama özgürlüğünü yaşama geçirip adaletin güçlü sesi olan avukatlığa verilen önem, yargının genel düzeyini etkiler. Yargıya saygı hukukun üstünlüğü ilkesinin içtenlikle benimsenmesidir ve bunu Baroları dışarda bırakmakla gerçekleştirmek olanaksızdır. Türkiye Barolar Birliği ve Barolarla ilişkilerimiz, yargı organlarıyla olduğu gibi gerçekçi, yapıcı ve içtenliklidir. Baroların bağımsız olmadığı yerde hukuk devleti tartışmaları sürer. Yargıtay'ımızın önceki Başkanlarından, anısı önünde saygıyla eğildiğim İmran ÖKTEM'in 1967-1968 Adalet Yılı'nı Açış Söylevi'nden şu bölümü aktarmayı yararlı buluyorum: "Türk avukatlarını bağımsız Barolarına kavuşturacak, kendilerini yönetmek imkânını vererek Baroları ve sayetten kurtaracak Avukatlık Kanunu'nu beklemekteyiz." Artık, gerekenler yapılmalıdır.

HUKUK ve İLKELER:

Adalet, devletin temelidir. Hukuk üreten yargı organları bu özdeyişi geçerli kılan kuruluşlardır. İnsanı koruyarak hukuku saygın ve etkin kılacak hukukçular sorumluluklarının bilincinde oldukça yakınmalar azalacaktır. Gerçek demokrasi kişilere değil, kural ve kurumlara

dayandıkça kurulur. Bu temeli öncelikle hukukçular oluşturacaktır. Hukukçu korkak, çekingen, uydu nitelikli olamaz. Gerçekleri söylemekten kaçınmayan bilgili hukukçular mesleğin onurudurlar. Ulusumuz, hukukun kutsal aydınlığını yaşayarak sorunlarını çözecek, sürekli bağımsızlığı, egemenliği, özgürlüğü, barış ve mutluluğu hukukun sonsuz aydınlığında yaşayacaktır. Güvenlik, suskunluğun sığınağında değil, gerçeğin pırıltısındadır. Hukuk tek yönlü düşünme tehlikesini önler. Hukuk, açıklık ve gerçekliktir. Hukuk, özseverlikle bağdaşmaz. Yaşamı anlamlı, yaşamayı güvenli kılacak en sağlıklı kaynak, hukuktur. Siyasal yaşamı yönlendirip güçlendiren hukuku siyasallaştırmak yerine, siyasaı hukuksallaştırmak evrensel bir ilke durumuna gelmişken, yargı sorunlarıyla geride kalmak, uygarlık ve çağdaşlaşma sürecini uzatmaktır.

Gerçekleri, üstelik özeleştiriyile söylemek asla siyasal bir çaba ve eğilime bağlanamaz. Tersine, yurtseverlik gereğidir. Yansız bir hukukçu olarak günlük değil, güncel düşünmek zorundayız.

Hukuk, özgürlüklerin anasıdır. Hukuksallık, demokrasinin ereği, insanlığın gereğidir. Yüzeysel yaklaşımlarla hiçbir sorun çözümlenemez. Özgürlükleri sürekli tartışmayı aşmalıyız. Geçmişin kalıntılarının ve tortularının etkisine sırt çevirmesini bilmeliyiz. Sosyal eşitsizlikleri kaldırmak çabasını sürdürmeliyiz. Hukuk devleti yapısı içinde, hukukun temel öge ve gerçek dayanak sayılması, koşul niteliğinde algılanmalıdır. Hukuk devletinin gereklerini, öncelikle, görevliler yerine getireceklerdir. Bu soylu anlayışa uygun tutumlar övgü nedeni bilinmelidir.

Siyasal çıkarlar uğruna her tür ödünün verildiği hukuksallığın çekinilmeden yadsınıp gözardı edildiği, hukuka uygun olma özeninin yerini politik uyumun aldığı, bu bağlamda kimi bürokratlarda, kimi hukukçularda geçmişlerini gölgeleyen yakınlıklar kurularak tutarsızlıkların sergilendiği, birçok kimsenin yoksunlukları unutulmuş kimi-lerine ek gelirler sağlanarak yandaşlıkların gözetildiği ortam büyük üzüntü yaratır. Ahlâk ve değer yargılarını kötü biçimde etkileyen baskılar, yaşam koşullarındaki ağırlıkla birleşince toplumsal yönden sancıları gözlenilemeyecek sorunlar ortaya çıkar.

Anayasa'yı soyut tanımlar çizelgesi durumundan çıkarıp genel yaşamı düzenleyen, ilişkileri çağdaş uygarlık çizgisinde dengeleyen ulusal uzlaşma belgesi olarak benimsemeliyiz. Demokrasinin değeri bilinmeli ve hukuksuz varlığı düşünülmemelidir. Gündümlü demokrasiye kar-

şıtlık, hukuka bağlılık ve saygıdır. Hak ve özgürlüklere lâyık olma özünü, onları kullanıp koruma istenciyle kanıtlanır.

Bağımsızlık, özgürlük ve egemenliği koruyan, barış ve mutluluğu gerçekleştirip sürekli kılan hukukun etkinliği, benimsenip sayılmasına bağlıdır. Bunu sağlamak görevi de hukukçularındır. Bir meslek gereği olmaktan ötede ulusal bilinç olarak, karakterimizin öğelerinden başlıcası olarak değerlendirilmedikçe başarı kazanmak olanaksızdır.

Anayasal ilkeler, iktidarların, yasama organı çoğunluklarının içtenlikli tutumlarıyla güçlenip kökleşir. Zedelenip yıkılmamaları için özen gösterilmedikçe hiçbir değerleri kalmaz. Aykırılık, çelişki ve yanlışlıklar yargı kararlarıyla önlenmedikçe toplumsal sarsıntıların, siyasal kargaşaların engeli kalmaz. Kuralları güçlü, kararları etkin yapacak tutum, onların saygıyla karşılanıp karşı çıkılmadan uygulanmasıdır. Kararları yerine getirilmeyen yargı organlarının varlığı göstermeliktir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin hukuk devleti niteliğini gerçekleştirip güçlendirmede Anayasa Mahkemesi, kendi seçkin, özgün alanında işlevlerini özenle yerine getirerek öncülük edecek ve öbür yargı organlarının başarılarına katkıda bulunarak Büyük Ulusumuza hakkı olan adaletin en doyurucu düzeyde sunulmasını sağlayacaktır. Hukukun üstünlüğü ilkesini, çağdaş ve evrensel düzeyde yorumlarla egemen kılarak hakları ve özgürlükleri en sağlıklı güvencelere kavuşturacak, hukukla adalet arasındaki çatışmaları, uygulama aykırılıklarını önleyerek demokrasiyi her konuda ve tüm özellikleriyle yaşatacaktır.

Hukuksallığı, tartışılmaz biçimde olmadıkça Devletin saygınlığı söz konusu olamaz. İnsana, topluma değer ve öncelik veren, insan haklarına dayanarak yönetimi yeğlemeyen anlayış asla demokratik olamaz. Hukuku anayasal düzeyde yaşama geçiren Mahkememiz, yorumları, ilkeleri ve genel tutumuyla yalnızca Anayasanın bağlayıcılığını ve üstünlüğünü savunmakla kalmayacak, Ulusumuza her yönden yeterli bir Anayasanın sağlanmasını da, boşlukları doldurup gereksinimleri gözeterek, yüklenecektir. Yazılı Anayasa, Anayasa Mahkemesi'nin kararlarıyla her zaman çağdaş, doyurucu ve etkin olacak, toplum ve bireyler her zaman esenlik duyacaklardır.

Rejimin bekçisi olan Mahkememiz, ulusal onur saydığımız adaletin sunuluşunda yükümlülüklerinin bilincinde olarak, kuruluşundan bu yana olduğu gibi özveriyle, yansızlıkla çalışacak, güvencelerin gü-

vencesi olma kimliğini başarıyla sürdürecektir. Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay üyelikleri seçimlerinde Mahkeme'miz Raportörlerine gereken yerin verilmesini bekliyoruz.

Bu arada kimi basın-yayın organının, eleştiriyi bırakıp çok saygı duyduğumuz basın özgürlüğüne yaraşmayacak biçimde insanı, kişiliği, görev özelliğini hiçe sayarak saldırıda bulunmasını, gerçek dışı yayın yapmasını, düzeltme ve karşılığa yer vermemesini, özür dilemekten ve özeleştirmeden kaçınmasını, kurum ve konu önemini gözetmeyen tutumlarını yadırgıyorum. Kendi güvencesini üstelik içerden yıkmak en ağır yanlıgıdır.

Hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılmasına, terörün ve sömürünün her türüne, baskılara, adaletsizliklere karşı çıkıp hukuktan hiç ayrılmamak ilkesi hepimizi gönendirecek, dirlik ve düzeni sürekli kılacaktır.

Son aylarda yaşanan kaza, doğal yıkım ve bölücülük olaylarında, önceden olduğu gibi içtenlikli ilgileriyle yurt içinde ve yurt dışında büyük beğeni toplayan Şanlı Ordumuzun ve özverili kolluk güçlerimizin uygar yaklaşımlarıyla başarıları, huzursuzlukların giderilmesine önemli katkıda bulunacaktır. Çabaları için hepsini yürekten kutluyor, ulusca duyduğumuz acılar nedeniyle herkese başsağlığı ve geçmiş olsun dileklerimizi iletiyor, yitirdiklerimizin anıları önünde saygı ile eğiliyor, yaralıları için ivedi iyileşme istiyorum.

30. Kuruluş Yıldönümü kutlamaları için yakın ilgileriyle destek veren Sayın TBMM Başkanı'na, başta Sayın Başbakan olmak üzere ilgili Bakan ve Genel Müdürlere, Özellikle Basın Yayın Genel Müdürlüğü ile TRT Kurumu'na, çağımızı kabul eden dost konuklara, konseriyle duygulandıran Ankri Orkestrası'na, renkleriyle kucaklayan Ressam Mümtaz BOLMEN'e içten teşekkürlerimi yinelerim.

Hukukun barış sağlayan engin aydınlığında daha güvenli ve görkemli gelecek özlemi ve nice kuruluş yıldönümlerini kutlamak umuyla hepinize esenlikler diliyor, saygı sunuyorum.